

ЗМІСТ

Наука – школі

Філософія: обираємо шкільні стратегії

Василь Кремень. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін 6

Лідія Ткаченко. Розвиток особистості в системі „учитель – учень”: контекст синергетики 12

Віра Зоц. Школа як ресурс „Культури миру” 19

Ірина Музиченко. Перші спроби української етнопсихології 23

Педагогіка: інноваційна школа

Володимир Сергієнко, Ігор Войтович. Особливості впровадження адаптивних систем у навчальний процес 28

Проблеми якісної та компетентнісної освіти школярів

Михайло Загірняк. Проблеми якості математичної підготовки випускників закладів загальної середньої освіти на тлі системи визначення результатів зовнішнього незалежного оцінювання 38

Лідія Непорожня. Тенденції розвитку природничо-наукової компетентності старшокласників в контексті європейської освіти 50

Експериментальна педагогіка в школі: середній та вищій

Василь Кизенко, Михайло Савченко. Особливості реалізації інноваційної моделі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів 56

Наталія Беляєва. Досвід організації процесу виховання професійно-етичних якостей майбутніх керівників освіти на засадах саморегуляції 61

Лілія Яременко. Позашкільна освіта як поле професійного самовизначення і трудового виховання особистості 68

Педагогічна академія: компетентність Учителя

Ольга Виговська. Учительське цілепокладання як платформа становлення компетентного професіонала 74

Традиції, що започатковано освітянами

Марина Гриньова, Галина Сорокіна. Природничі дисципліни в реаліях сучасної освіти 94

Управління школою

“Педагоги-новатори в Україні” - проект НАПН України і журналу

Ольга Виговська, Олексій Виговський. „4 сходинки до мети Дмитра Кайгородова: ініціатора, засновника профільної багатоступеневої системи хореографічної освіти в Україні”. Реферативно-аналітичний огляд інформаційних і презентаційних матеріалів інноваційного досвіду п'ятнадцятого Героя Всеукраїнського проекту НАПН України і журналу - “Педагоги-новатори в Україні” 102

Ксенія Карамішева. Онлайн-послуги у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського: стан та перспективи 144

Славені і знані: кому завдячуємо

Іван Пенькало. Художник світової слави! 153

Наші ювіляри 161

Ювілейний День народження всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”: 15-років виходу журналу для керівників середньої освіти у світ 162

ДИРЕКТОР

ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЙ

МОН. НАПН

Всеукраїнський
науково-практичний
рецензований
журнал

ISSN 2309-7744

Key title: *Директор школи, ліцею, гімназії.*
Abbreviated key title: *Dir. šk. liceu gimn.*

Свідцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014 р.

Передплатний індекс
23974

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА
Художній редактор
Олексій ВИГОВСЬКИЙ
Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА
Верстальник
Владислав ЗАХАРЕНКО
Анотації англійською
Станіслав МАТОШКО
Коректура
Юлія ДОБРОВОЛЬСЬКА
Неоніла МАКІНА
Бібліографічний редактор
Наталія ТАРАСОВА

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2014

CONTENTS

PRINCIPAL

of SCHOOL
LYCEUM
GYMNASIUM

All Ukrainian
scientific & practical
reviewed journal

FOUNDERS:

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE

INSTITUTE OF PEDAGOGIES NAPS OF
UKRAINE

M.P.DRAGOMANOV NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

G.S.KOSTJUK INSTITUTE OF
PSYCHOLOGY NAPS OF UKRAINE

CIVIC ORGANIZATION "MICOLA
PIROGOV CENTER OF CONTRIBUTION
TO SOCIAL DEVELOPMENT"

ISSN 2309-7744

Key title: *Direktor školi, liceū, gimnazii.*
Abbreviated key title: *Dir. šk. liceū gimn.*

Certificate on State Registration of printing
mass information medium
Rang KB № 20652 – 10472 ПП
From 31.03. 2014

Subscription index
23974

#5-6
2014

SCIENTIFIC PROFESSIONAL EDITION
ON PEDAGOGICAL, PSYCHOLOGICAL,
AND PHILOSOPHICAL SCIENCES

EDITORIAL BOARD:

Chief and Scientific Editor

Olga VIGOVSKA

Art Director

Oleksiy VIGOVSKY

Accountable Editor

Tetiana GODETSKA

Makeup

Vladyslav ZAKHARENKO

Annotations in English

Stanislav MATOSHKO

Staging

Julia DOBROVOLSKA

Neonila MAKINA

Bibliographic editor

Natalia TARASOVA

© O. Vigovska, idea and conception
© O. Vigovsky, design and appearance
© "Principal of school, lyceum, gymnasium", 2014

SCIENCE TO SCHOOL

PHILOSOPHY: *selecting school strategies*

- Vasil Kremen.* Problems of Ukrainian education quality in context of contemporary civilization changes.....6
Lidiia Tkachenko. Development of personality in relations "teacher - pupil": context of synergetics.....12
Vira Zots. A school as "World culture" resource 19
Iryna Muzychenko. First attempts of Ukrainian ethno-psychology.....23

PEDAGOGICS: *innovation school*

- Volodimir Sergienko, Igor Voitovych.* Particular features of implementing adaptive systems in an educational process 28
Problems of high-quality and competent education of pupils
Mikhailo Zagirniak. Quality problems of mathematical training graduates of secondary-level institutions against a background of the system for definition results of exterior independent estimation 38
Lidiya Neporozhnyia. Development tendencies of natural and scientific competence of senior pupils in the context of European education.....50
Experimental pedagogies in school
Vasyl Kyzenko, Mykhailo Savchenko. Particular features of innovative model implementation for development of cultural-lingual and moral-civic values.....56
Natalija Belyaeva. The experience of organizing process of training professional-ethic features for prospective educational managers on the basis of self-regulation.....61
Lilija Jaremenko. Nonschool education as a field of professional self-determination and working education of a person.....68
Pedagogic education – ensuring its high-quality
Olga Vigovska. Teacher's purposefulness as a base for competent professional formation.....74
Marina Grineva, Galina Sorokina. Natural subjects in realias of modern education.....94

SCHOOL MANAGEMENT

The All-Ukrainian NAPN project, also magazine "Pedagogues-innovators in Ukraine"

- Olga Vigovska, Oleksij Vigovsky.* "Four steps to the aim of Dmitry Kaigorodov: initiator, founder of a multi-stage choreographic education system in Ukraine". Abstract-analytical survey of informative and presentation materials concerning innovation experience of the fifteenth Hero of the All-Ukrainian NAPN project, also magazine "Pedagogues- innovators in Ukraine" 102
Xenia Karamysheva. Online services in Sukhomlinsky State scientific and pedagogical library of Ukraine: situation and prospects.....144
Famous and well-known to whom we are grateful
Ivan Pen'kalo. Painter of the world glory! 153
Our jubilee celebrities.....161
The Jubilee Birthday of the all-Ukrainian scientific and practical magazine "*Principal of school, lyceum, gymnasium*": 15 years of the magazine publication for secondary education managers 162

*Кожен, хто є передплатником журналу,
– його благодійник!*

Вельмишановний Колего!

Сьогоднішні реалії такі, що існування фахового видання для директорів шкіл, ліцеїв і гімназій країни повністю залежить від Вас, дорогий Колего: як у перші 7,5 років, так і з початку 2014 і до сьогодні, **журнал може жити й працювати надалі для Вас виключно за рахунок Вашої, Колеги, передплати!** Це єдине¹ джерело фінансування журналу!

Тож роль кожного з Вас в якості благодійника журналу важко переоцінити – вона незамінна! Значущість передплати зростає в рази, а фактично є нічим іншим як „**бути чи не бути**” – ось в чому питання!

Дякуємо Вам за те, що Ви є і були з нами усі ці 15 років!

З повагою, редакція Всеукраїнського науково-практичного журналу „*Директор школи, ліцею, гімназії*”.

Вирішуючи подальшу долю журналу, візьміть до уваги і наступне.

Сучасна школа потребує допомоги і підтримки з боку держави, суспільства. Ми, як фахове видання, вже 15 років поспіль надаємо школі та її керівнику таку допомогу через „НАУКУ”, бо віримо в її спроможність вирішувати як нові проблеми школи, так і її сучасні завдання. Тому „Наука - школі” – стрижнева тема журналу. За ці роки журналом накопичено безінний багаж/скарб новоствореної наукової інформації та актуального новаторського досвіду. Якщо викинемо на смітний оцей золотий скарб (в повному розумінні цього слова), яким став за 15 років всеукраїнський науково-практичний журнал „*Директор школи, ліцею, гімназії*” (див. С. 162), то чи надолужимо це колись у майбутньому?! І чому „колись”, а не зараз?! *Руйнувати – не будувати!*

Гадаю, що Ви, Колего, погодитесь зі мною, що ми не настільки багаті, щоб розбазарювати отакій інформаційний скарб, який творить/акумулює/зберігає/поширює наш журнал, бо нашілені на сприяння й реальної допомоги школі, її керівнику, вчителю, дітям. Відсутність Вашої особистої передплати на наш журнал чи Вашого навчального закладу, але і в першому, і в другому випадку позбавляє саме Вас такого Помічника, а нас – творити його для Вас.

Погодьтеся: зберегти те, що вже маємо – це по-державницьки! Руйнувати – легше, це справа – „пофігістів”, будувати, берегти – важче, але мудро й по-господарськи!

Сподіваюся, що ми це багато чого зможемо зробити разом за однієї умови – за умови Вашої передплати журналу: за Каталогом видань України на 2015 рік (С. 88) – індекс: 23974, а в PDF-форматі – за замовленнями на електронну адресу редакції: director@oldbank.com Остаточне рішення за Вами!

¹ Лише протягом другої половини свого існування (з червня 2006 року по перший квартал 2014) наш журнал виходив у світ за рахунок 2-х джерел, 75/25, як передплати, так і фінансової допомоги НАПН України. Таку підтримку з боку Академії ми розцінюємо як визнання значущості, з одного боку, діяльності керівників середніх закладів освіти, з іншого – необхідності їх забезпечення якісною науково-практичною інформацією. **За таке розуміння й довготривалу підтримку нашого видання ми щиро дякуємо Академії!**

Журнал № 5 рекомендовано до друку Вченою Радою НПУ ім. М.П. Драгоманова, протокол № 3 від 29.10.2014 року.

Журнал № 6 рекомендовано до друку Вченою Радою НПУ ім. М.П. Драгоманова, протокол № 4 від 27.11.2014 року.

Підписано до друку 25.12.2014 р. Формат 70x100 1/16.

Папір офсетний. 15 умов. друк. арк. Наклад 1500.

Віддруковано на ЗАТ „Віпол”. Зам. 14-479.

Свідчення про внесення до Державного реєстру: серія ДК №752 від 27.12.2001 р.

Всеукраїнський центр ім. м. Пирогова

Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

Адреси для дистування:

03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

E-mail: director@oldbank.com

Сайт: director-ua.info

СПІВЗАСНОВНИКИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ІМ. М.П. ДРАГОМАНОВА

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ

ІМ. Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР

ІМ. М. ПИРОГОВА

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУШЕНКО**

Анаїда **АМІРХАНЯН**
(Вірменія)

Володимир **БЕХ**

Іван **БЕХ**

Оксана **БЕЛКІНА**

Надія **БІБІК**

Володимир **БОНДАР**

Тетяна **БОРЗЕНКОВА**

Маріана **БОСЕНКО**

Людмила **ВАЩЕНКО**

Ольга **ВИГОВСЬКА**

Ролф **ГОЛОБ**
(Швейцарія)

Ольга **ГРИВА**

Микола **ГУЗИК**

Анатолій **ДЕРКАЧ** (Росія)

Петро **ДМИТРЕНКО**

Лілія **ДОНСЬКА**

Олександра **ДУБОГАЙ**

Карлхайнц **ДЮР** (Німеччина)

Галина **ЕЛЬНІКОВА**

Наталія **ЗАВАДОВСЬКА**

Людмила **КАЛІНІНА**

Людмила **КАРАМУШКА**

Валентин **КРУДУ**

(Республіка Молдова)

Володимир **ЛУГОВИЙ**

Олександр **ЛЯШЕНКО**

Василь **МАДЗІГОН**

Сергій **МАКСИМЕНКО**

Юрій **МАЛЬОВАНИЙ**

Валентин **МОЛЯКО**

Віктор **ОГНЕВ'ЮК**

Віктор **ОЛІЙНИК**

Наташа **ОНДРУШКОВА**

(Словаччина)

Іван **ОСАДЧИЙ**

Надія **ОСТРОВЕРХОВА**

Людмила **ПАРАЩЕНКО**

Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**

Світлана **РУДАКІВСЬКА**

Олександра **САВЧЕНКО**

Ганна **САЗОНЕНКО**

Анатолій **СОЛОГУБ**

Сергій **СТЕПАНОВ** (Росія)

Олег **ТОПУЗОВ**

Василина **ХАЙРУЛІНА**

Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**

Олена **ЧИНОК**

Раїса **ЧУМІЧЕВА** (Росія)

Галина **ШЕВЧЕНКО**

Микола **ШКІЛЬ**

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друковані і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам до наукових праць, зокрема Міністерства освіти і науки України (її Атестаційної колегії), а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.

2. Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву, в той же час зберігаючи авторський стиль.

3. Висловлені у статтях думки та пропозиції не обов’язково збігаються з точкою зору редакційної колегії/ради. Відповідальність за достовірність інформації у статтях, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.

5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.

6. Надані матеріали/рукописи не повертаються та не можуть бути надруковані в інших наукових журналах. Також не повертаються дискети, малюнки, фотографії та інші ілюстративні матеріали, надіслані до редакції.

7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім’я, по батькові та посаду). Стаття, що подається до науково-практичного фахового видання має бути оформленою з дотриманням вимог згідно з державними стандартами України, а саме мати:

– англomовне представлення назви статті, прізвища та ім’я її автора, місця його роботи з зазначенням посади;

– англomовну анотацію окрім українською та російською, ключові слова;

– додатковий пристатейний список використаних джерел в романському алфавіті (латиницею); УДК.

Вітаються двомовні статті: державною мовою та англійською, останні додатково розміщуються на сайті журналу в розділі „Публікації членів редакційної Ради журналу та його авторів англійською”.

8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

9. З 2015 р. у журналі запроваджено наступний порядок розрахунків за підготовку авторських статей до друку:

– безплатно готуються до друку та розміщуються у науковому фаховому виданні авторські статті передплатників¹ журналу, його засновників і членів редакційної Ради;

– статті інших авторів - за усталеними цінами щодо друкованої продукції в наукових виданнях.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**

Адреса редакції: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

Наш сайт: <http://director-ua.info>

<http://director.npu.edu.ua>

***

Повний або частковий передрук матеріалів журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за письмової згоди редакції.

¹ Шановні Колеги!

Ви маєте можливість передплатити науково-практичний журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” через редакцію з будь-якого місяця року та в ДП „Преса” (передплатний індекс 23974 за Каталогом видань України на 2015 рік – С. 88), а також розмістити на обкладинках журналу іміджево-презентаційну сторінку свого навчального закладу з інформацією про його діяльність.